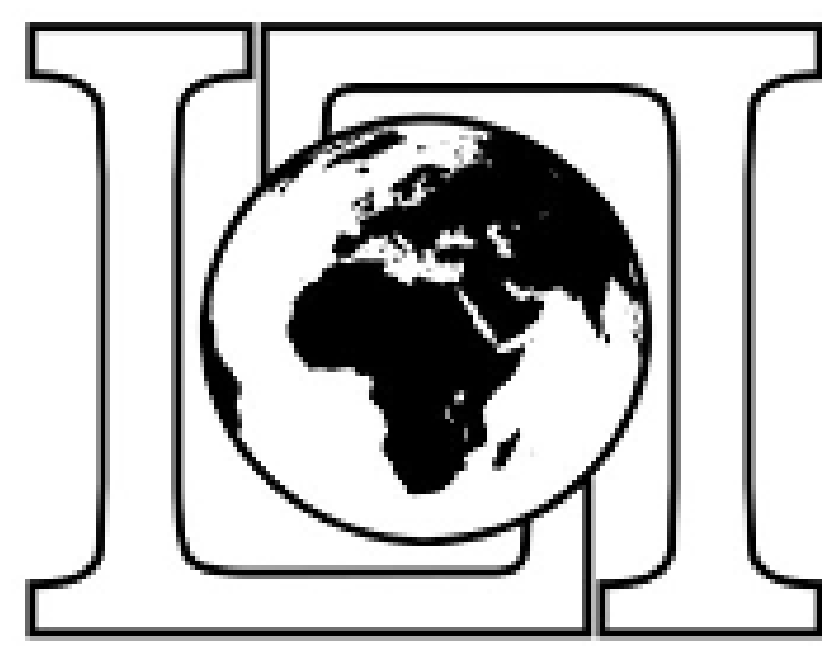

romština

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Aščal e čhib peske na achaluvas. / Andaj šib či hat'aras jejkh avreske.

(Řeč je pramenem nedorozumění. A. de Saint-Exupéry)

Stručné vymezení jazyka

- nejméně 4 miliony mluvčích celosvětově
- není úředním jazykem žádné země
- druhý nejpočetnější menšinový jazyk Evropy
- indoevropský – indoíránský – indoárijský jazyk
- příbuzné jazyky – bengálština, hindština, sanskrt, urdština, domárština
- nejvíce mluvčích žije v Rumunsku, Bulharsku, Rusku, Srbsku, Turecku, Makedonii, Řecku, na Slovensku

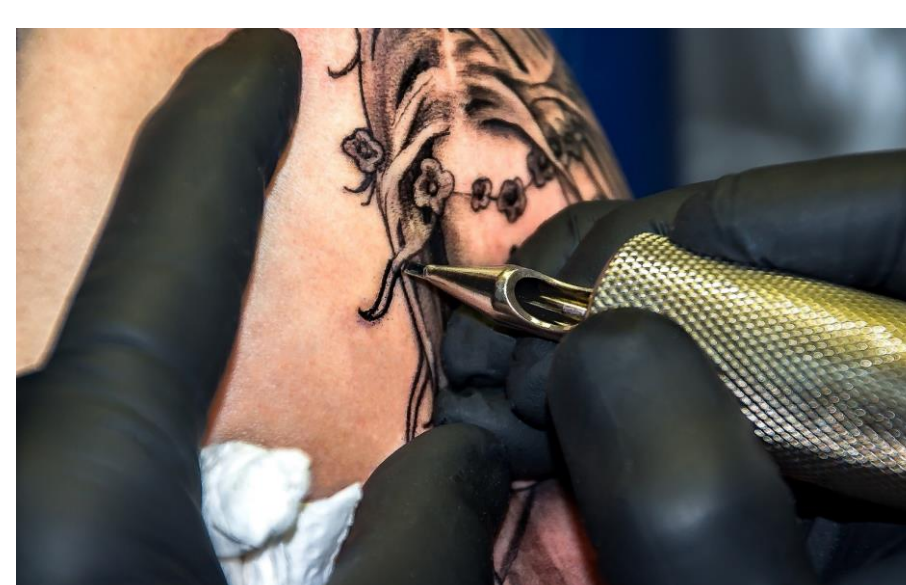
Jazykový kontakt

- romština nemá dospělé monolingvní mluvčí; ne každý Rom je mluvčím romštiny
- historicko-srovnávací jazykověda prokázala původ romštiny na indickém subkontinentu (etymologie slov; aspirované hlásky čh, ph, kh, th typické pro indoárijské jazyky) i na přibližnou trasu cesty mluvčích „praromštiny“ na Balkán
- všechny dialekty romštiny sdílejí indoárijský základ a přejímky z perštiny, kurdštiny, arménštiny, řečtiny
- Morfologicky romština rozlišuje jmenné a slovesné přejímky, které do romštiny přibýly po kontaktu s řečtinou
- romská slova se skrze argoty a slangy různých společenských skupin dostávají do dalších jazyků - v češtině: čokl (<džukel „pes“), love (<love „peníze“), velký kulový (<khul „hovno“), kérka (<kerel „dělat“) aj.

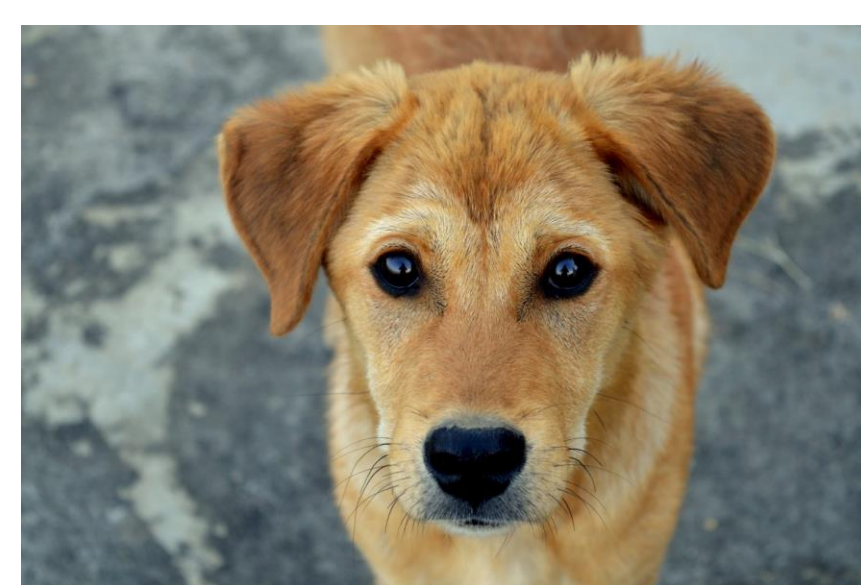
lóve

(< z rom. love „peníze“)

kérka

(< z rom. kerel „dělat“)

čokl

(< z rom. džukel „pes“)

velký kulový

(< z rom. khul „hovno“)

Dialekty

- mluvčí romštiny po staletí žijí téměř v každé evropské zemi (od přelomu 19. a 20. stol. také na americkém kontinentu)
- romština se dělí na čtyři obecné dialektální skupiny – balkánskou, vlašskou, centrální a severní – dělení může být ale podrobnější
- odlišné dialekty se rozvíjely v kontaktu s odlišnými jazyky po odchodu Romů z Byzance dále do Evropy od cca 14. stol.
- zachovaly si různé prvky společného základu a rozvinuly se u nich odlišné inovace
- vlivem historické i současné migrace žijí v jednotlivých evropských zemích vždy mluvčí několika různých dialektálních skupin, kteří ovšem nejsou nutně v kontaktu

Slovo "den" v různých dialekttech romštiny.

**E Monika daralas tutar te phučel, či tut nane kana la te lidžal andre špita'la.
Monika se tě bála zeptat, jestli bys neměl(a) chvilku, abys ji odvezl(a) do nemocnice.**

E Monika daralas tutar te phučel, či tut nane
ART Monika.NOM.SG fear.IPF.3SG you.ABL PART ask.INF PART you.ACC be.NEG.PRES.3SG
kana la te lidžal andre špita'la.
when ART.ACC.SG.FEM PART drive.INF in hospital.NOM.SG

- zápisy romštiny se v zásadě odvíjejí od ortografie úředního jazyka státu, na kterém daná skupina mluvčích žije
- pokusy o jednotný zápis nebyly dosud běžnými pisatelé šířeji akceptovány
- lingvisté využívají zápis až na detaily shodný s česko-slovenským standardem, kterým jsou zapsány i ukázky
- ukázka v tomto boxu odpovídá dialektu z východního Slovenska (patří do centrální skupiny), který má v ČR i na Slovensku nejvíce mluvčích

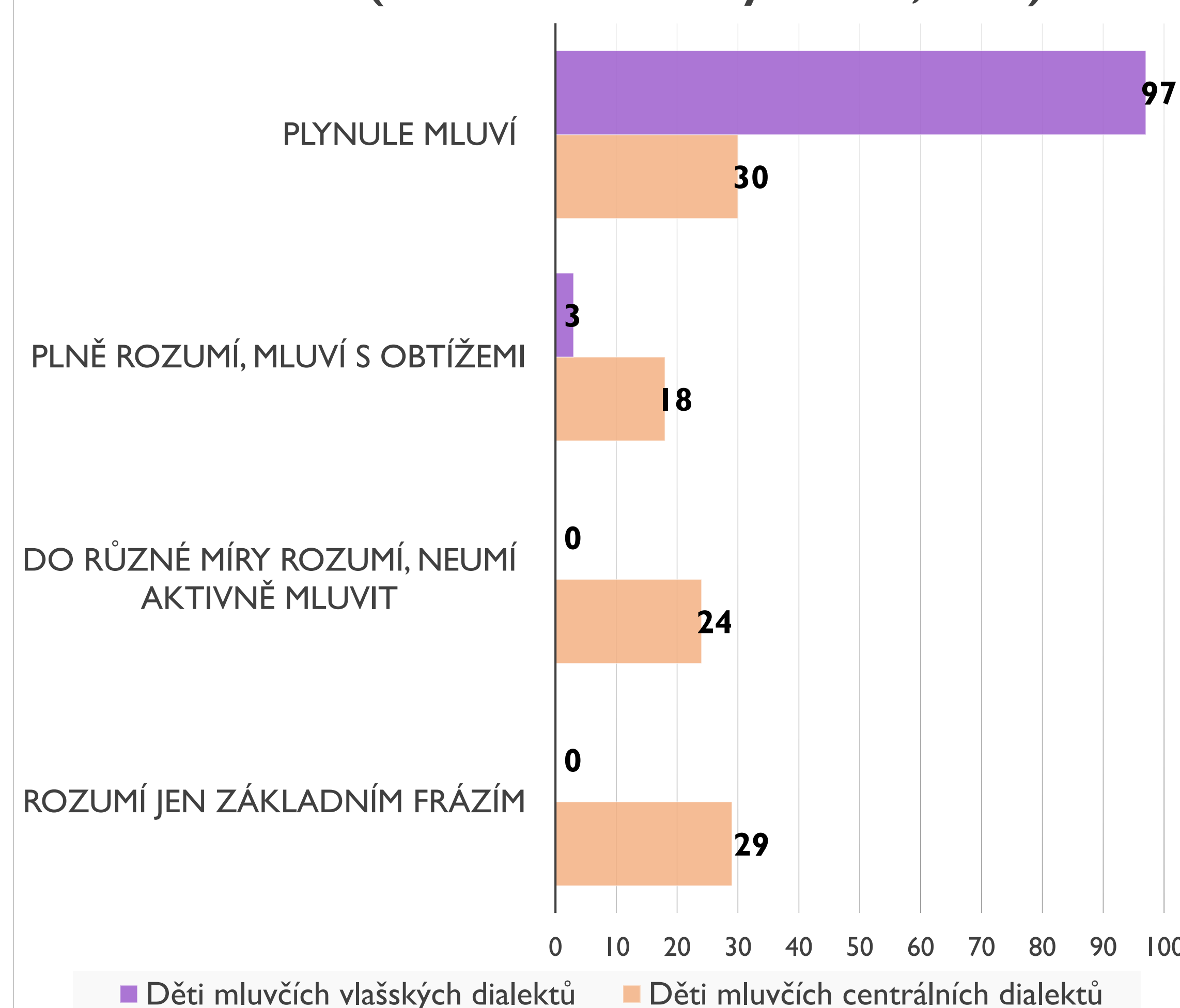
Romština v ČR

- nejvíce mluvčích romštiny v ČR užívá centrální dialekt (přes 100 tisíc), případně vlašský dialekt (odhadem 10 – 20 tisíc)
- mluvčí centrálních dialektů se učí romštinu častěji jako druhý jazyk – na děti se cíleně mluví česky; u Romů nad 30 let je určitá znalost romštiny běžná
- vlašský dialekt si udržuje pozici mateřštiny dětí v dané komunitě
- romština × čeština: osm pádů, dva rody, čtyři časy (dva minulé – dokonavý a nedokonavý), určitý člen, odlišná valence některých sloves (*darav lestar* dosl. „bojím se od něho“, *phučav tutar* dosl. „ptám se od tebe“)

Reference

- <https://romani.humanities.manchester.ac.uk>
- <http://rombase.uni-graz.at/>
- <https://www.romstina.ff.cuni.cz/>
- www.romistika.eu
- kses.ff.cuni.cz
- Matras, Yaron. 2014. *I met lucky people*. Londýn: Penguin Books, s. 241.

Kompetence romských dětí (9-15 let) v romštině (Seminář romistiky FF UK, 2010)

Místo shrnutí:

- jazyk, který má řádově miliony mluvčích (v Evropě, Asii, Americe)
- jediný indoárijský jazyk, kterým se tradičně mluví v Evropě
- tradičně jazykem ústní komunikace, od počátku 20. stol. se rozvíjí jako psaný a literární jazyk
- společenská stigmatizace Romů → opouštění romštiny jako mateřského jazyka
- ČR: více než 200 000 Romů, více než 100 000 mluvčích romštiny (včetně dětí)

@romistikaFFUK

Katedra středoevropských studií FF UK
Seminář romistiky
kses.ff.cuni.cz; kses@ff.cuni.cz